

Safsatalar ve Safsata Türleri

İnsan akli hakikati ararken bazen kendi kurduğu tuzaklara düşer. Doğru düşünmenin önündeki bu engeller, yani gönderdiği metindeki safsatalar şunlardır:

- **Safsata (Genel Tanım):** Bilinçli (aldatmak/ikna etmek için) veya bilinçsiz olarak yapılan, akıl yürütme kurallarını ihlal eden ve içerik hatası barındıran yanlış çıkarımlardır.
- **Genelleştirme:** Özel, istisnai durumlardan yola çıkarak temelsiz genel kurallara ve yargılara sıçrama hatasıdır. (Örnek: Sırtı ağrıyanın sporla rahat uyuması üzerinden herkesin sporla rahat uyuyacağı sonucuna varmak.)
- **Kısır Döngü:** Ulaşılmak istenen sonucun veya bir parçasının, dayanak olarak sunulan önermelerin içinde zaten bulunması durumudur. (Örnek: "O doğru söyler, çünkü yalan söylemez.")
- **Alakasız Sonuç:** Ortaya atılan iddia ile varılan sonuç arasında hiçbir mantıksal bağın bulunmamasıdır. (Örnek: Çocukları seviyor diye iyi insan sonucunu çıkarmak.)
- **Niteliksel Adam Karalama:** Öne sürülen fikri mantıkla çürütmek yerine, o fikri savunan kişinin doğrudan kişisel özelliklerine (yaşına, statüsüne vb.) saldırıdır.
- **Sen de:** Bir iddiaya mantıklı bir argümanla cevap vermek yerine, iddiayı ortaya atan kişinin söyledikleri ile eylemleri arasındaki tutarsızlığı yüzüne vurarak konuyu saptırmaktır.
- **İspatlama Mecburiyeti:** Bir iddianın yanlışlığının henüz ispatlanamamış olmasını onun kesin doğru olduğuna (veya tam tersine) kanıt olarak sunmaktır. (Örnek: Uzaylıların olmadığı kanıtlanamadığına göre uzaylılar vardır.)
- **Yanlış Sebep:** Yeterli delil olmadan, iki olay arasında hatalı ve zorlama bir neden-sonuç ilişkisi kurmaktır.
- **Yetersiz Örnek:** Bütünü yansıtmayan, zayıf veya tekil bir örnekten yola çıkarak tüm gruba yönelik akıl yürütmektir. (Örnek: Geçen yıl çok yağmur yağdı diye bu yıl da yağacağını varsaymak.)
- **Ortak Tutuma Başvurma:** Bir fikrin veya eylemin doğruluğunu, "büyük çoğunluğun" da aynı şeyi yaptığı gerekçesine dayandırmaktır. (Örnek: Çoğu insan hız yapıyor, demek ki hız yapmak yanlış değil.)
- **İmalî Soru:** Karşı tarafı tuzağa düşürüp suçlu hissettirmeyi veya istenen cevabı zorla verdirmeyi amaçlayan, içinde peşin hüküm barındıran yönlendirici sorulardır. (Örnek: "Yalan söylemeyi ne zaman bıraktın?")
- **İrrasyonel Otorite:** Bir iddianın doğruluğunu, o alanda hiçbir uzmanlığı bulunmayan birinin sözlerine dayandırmaya çalışmaktır. (Örnek: Mide ağrısı için üst komşunun tavsiyesine uymak.)
- **Otoriteye Başvurma:** Bir fikri mantıksal kanıtlarla değil; yalnızca gücüne veya statüsüne saygı duyulan/korkulan bir otoritenin varlığıyla kabul ettirmeye çalışmaktır. (Örnek: "Koskoca doktor yalan mı söyleyecek!")
- **Duygu Sömürüsü:** Mantıklı argümanlar sunmak yerine, karşı tarafın acıma ve merhamet duygularını manipüle ederek isteğini kabul ettirme çabasıdır.